

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita Patris Gonzali Sylveriae, Societatis Iesv Sacerdotis

Godinho, Nicolao

Coloniae Agrippinae, 1616

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44032

VITÆ GONZALI
 SYLVERIÆ, SOCIETATIS
 IESV SACERDOTIS, IN VR-
 be Monomotapa martyrium
 passi,

LIBER TERTIVS,

De studio orandi.

CAPVT PRIMVM.

VI Gonzalum nouere, testati sunt, nullam esse virtutem, qua non fuerit cumulatè præditus. Vagari per omnes, nec lubet, nec operæ pretium est. Dicam pauca de quibusdã, quæ religiosi viri magis sunt propria. Inter quas illa in primis se offert, quæ vt hominem Deo, ita vicissim Deum homini facit familiarem. Ergo semper cum Deo Gonzalus erat. Siue iter faceret, siue quiesceret, defixos habebat in cœlo oculos, cuius aspectu mirabiliter refectus, omnes eas, quæ ex humanis rebus percipiuntur voluptates, vti rem valde noxiam, aspernabatur, ac respuebat. Sæpè in cubiculo repertus est, sic extra se positus, vt nullum externorum sensuum haberet vsum. Nonnunquam etiam visus est, superato corporeæ molis pondere, abstractus à terra in sublimi pendere. Rem dicam hoc de genere graui testimonio firmatam. Domum professam Olyssipponensem incolebat Gonzalus.
 Erat

Erat tunc ibi sacrarij custos Petrus Marchius, Co-
 nimbricensis postea collegij ministerio notus. Is
 negotij causa ad Gonzalũ adiens, & cubiculi ostium
 aperiens, hominem videt è terra sublatum pendere
 in aëre. Visu attonitus accurrit subito ad Gonza-
 lum Vadium de Mello, magnæ virum prudentiæ &
 pietatis, qui tunc in eadem domo concionatoris
 fungebatur officio, Prouinciam postea magna lau-
 de administravit. Huic Petrus vix animum ex las-
 situdine colligens, quid viderit, exponit. Vterque
 alios vocat. Multi simul ad cubiculum properant,
 apertis foribus Sylueriam aspiciunt, eleuante spi-
 ritu sarcinam corporis à terra sublimem. Mira-
 culi magnitudine perculsi, sese mutuò contuentur,
 vim diuinam simul & viri sanctitatem facile præ-
 dicantes. Tum diligenter cuncta obseruant, statum,
 formam, eleuati corporis circumscriptionem. His-
 que notatis, & clauso cubiculi ostio, non stupefa-
 cti minus quàm recreati, discedunt, Mello insuper
 admirationi & solatio lacrymas addens, immen-
 sa diuinæ liberalitatis dona, corde & ore quantum
 potest, extollit. Olyssipone iterum propter regij
 palatij vestibulum iter faciens, diuina contemplan-
 do, eum in modum ab se ipso recessit, vt socio in-
 ter prætereuntem turbam relicto, currentis more
 gradum accelerârit. Constitit, occulta aliqua vi cõ-
 pulsum rapi. Cùm rem diuinam faciebat, adeò fre-
 quenter ecstasim patiebatur, vt quid, quòue loco
 dicendum esset, à ministro quærere cogeretur. In-
 dicæ prouinciæ præfectus, re diuina confecta, ita ab
 altari redibat ab se abstractus, vt relicto sacra-
 rio, sicut erat, sacris vestibus indutus, ad cubicu-
 lum pergeret. Quamquam verò siue cum externis,
 siue cū domesticis ageret, sèper cum Deo esse, eiusq;
 I frui

frui consortio videbatur; priuatim tamen, partim in cubiculo, partim in templo multas diei, multas noctis horas orando consumebat. Hic porro corporis status, hæc ferè Gonzalo forma; cum priuatim orabat: Flexis erat genibus, sublatis in coelum oculis, brachiis interdum per corpus rectà demissis ac protensis, interdum in Crucis figuram conformatis, reliquo corpore ita erecto & immoto, ut res magis in anima, quam prædita sensu videretur; cum ne leuiter quidem vllam in partem caput inflecteret, neque aliò, quam ad coelum volueret oculos. Cum accumbebat mensæ, sic erat totus in earum rerum, quæ legebantur, consideratione desixus, ut loci, officij, sui denique obliuisceretur. Quoniam verò multum interest, qua animi integritate niteat Euangelicæ doctrinæ prædicator; nec minus exemplo, quam verbis adduci debent, tam infideles ad fidem, quam ad iustitiam peccatores; in assidua verò atque intima cum Deo familiaritate & rectè viuendi & in proximorum salutem utiliter incumbendi tota ferè ratio constituta est; dum Indicae prouinciæ clauum tenuit, prudenter statuit, ut præter consuetam matutini temporis horam, quæ Deo peculiariter impenditur, præterque semihorâ discutiendæ bis in die conscientia tributam, socij omnes tempore pomeridiano integram rursus horâ Deo darent, quo ad benè viuendum atque ad conuersionis officium cum fructu peragendum ab eo vires acciperent. Simili quoque modo ne se aliorum saluti procurandæ ita socij dederent, ut obliuiscerentur sui, iis qui in ora Piscariæ rem Christianam administrabant, præcepit, ut quantum ius & ratio paterentur, per horam quotidie meditandi ac deprecandi, ad animi profectum aliquid spirituale legendi

legendi, conscientia bis examinanda exercitium nulla de causa prætermitterent. Statuit item, ut ad collegium se aliquoties per annum reciperent, ibique secretò cubiculo abditi, per dies aliquot priuatim agerent cum Deo, & ex animo depellerent, si quid sordis esset ex hominum consuetudine contractum. Hanc ob causam in Cocinensi collegio pauciores esse voluit à Resurrectionis Dominicæ festo conciones, quàm esse prius solerent, ut concionatores ipsi vacuum ab studio tempus rebus darent diuinis, easque animis suis acquirerent diuitias, quibus postea possent aliorum animos locupletare. Est enim experientia compertum, illos quibus concionandi munus demandatum est, tantum communiter prodesse aliis, quantum profunt sibi. Fieri enim non potest, ut cui animus friget, is aliorum mentes accendat; aut rerum diuinarum saporem aliis communicet, cui diuina gustui non sunt.

De affectu in res sacras.

C A P. II.

IN primis ex augustissimo Missæ sacrificio summam percipiebat utilitatem. Eam ob causam, ne in maximis quidem occupationibus, illud vnquam intermittebat. Quoniam verò rectè nouerat, eò fructuosius peragi hoc mysterium quò purius; non semel tantum in die, sed bis etiam ac ter ante celebrationem animum confessione expiabat: quod fuit multos per annos, in India præcipuè obseruatum, cum inibi Prouincialem ageret. Si quando tanta erat vis morbi, ut à licando abstinere cogere-

cogeretur, à coelestis quidē cibi sumptione nequaquam abstinebat. Atque ita nullus transibat dies, quo diuino illo pane non pasceretur. Christi crucem, quam semper animo portabat, præcipuo quoque honore putauit palam sibi esse colendam. Quocirca quocumque in cubiculo habitaret, in quatuor parietis partibus cruces quatuor, in singulis lateribus singulas, affigi curabat, vt quamcunque se in partem volueret, illa sibi imago offerretur intuenti, quæ & dulcissimum Iesum indignissima crucis morte propter homines mulctatum in memoriam reuocaret, & insuper moneret à domando corpore, & comprimendis animi appetitionibus, nullo sibi loco, nullo tempore esse cessandū. Quanto studio Deiparam Virginem profecutus sit, cum multa alia, tum frequentissimi de ipsa publicè & priuatim habiti sermones argumento sunt. De sanctissima enim Virgine, vbi se occasio dabat, libens gaudensque loquebatur. Interno autem animi in illam affectui externus cultus ex æquo respondebat. Vbicunque enim aliquam eius imaginem intuebatur, demissis modestè oculis, & maga capitis ac totius corporis inflexione, flexis etiam nonnunquam genibus, illam venerabatur. Erat in ambulacro Goani Collegij Virginis effigies, venerationis ergo vulgo exposita : in eius conspectum quoties Gonzalus se dabat, nocturno præsertim tempore, quo minùs posset obseruari, subsistebat paulisper, & supremam rerum reginam ac dominam agnoscens, venerabundus ante illam percumbebat. Idem sæpè animaduersum, cum in eiusdē collegij horto precarios globulos deambulando percurreret : quoties enim Angelicam salutationem inchoabat, toties ante sacram effigiem genua flectens

ctens

ctens, pium erga beatam Virginem animum ostendebat, quod facere solitas accepimus, tum Margaritam Hungariæ Regis filiam, quæ festis Deiparæ diebus salutationem Angelicam millies recitâs, cuiusque salutationis initio magna pietate poplites curuabat; tum Mariam Oegniacensem, insigni probitate foeminam, quæ singulis quaternis diebus millies centies noctu & interdiu eadem ratione Deiparam salutans, ad initium quoque cuiusque salutationis idem præstabat. Quam venerationis formam dedisse mortalibus creditur Archangelus Gabriel, cum admirabile illud Fillij Dei cum humana natura coniugium Virgini Mariæ, cuius in vtero celebrandæ erant nuptiæ, ex augustissimæ Triadis mandato Legatus exposuit. Ferant enim sub humana modestissimi ac pulcherrimi iuuenis specie oranti Virgini comparuisse, eamque flexis genibus magna cum submissione & reuerentia salutasse. Quin etiam toto legationis negotio peracto, sub ea venerantis forma apud Virginem aliquanto tempore perstitisse, donec tandem in cœlum, vnde venerat, reuersus est; quod enim quidam commentantur, Angelum legatione exposita, acceptoque Virginis responso & cōsensu, statim abiisse, haud probabile nobis est. Vero certè similius, quod monumenta tradunt, venerabilis illius congregationis S. Georgij in Alga, quæ in Lusitania apud peritiores à sancto Ioanne Euangelista, apud vulgus à sancto Elogio nomen habet. Ibi enim scriptum legimus eos, qui dictæ congregationis auctores fuere, à beata Virgine accepisse, Archangelum Gabrielem, cum Incarnationis mysterium nuntiatum venit, totas atq; integras nouem horas apud eandem Virginem fuisse, ac si ob incredibilem Virginis modestiam, &

134 VITAE GONZALI SYLVERIAE
maiestatem humanam maiorem, atque ob diuini Verbi
carnem induti praesentiam in admirationem raptus
discedere non posset. Quod non ineptè quis
putet à Scriptore sacro indicatum, cum eius dis-
cessum referens, his usus est verbis; Et discessit An-
gelus ab ea. Videtur enim voluisse indicare, Ga-
brielem rerum nouitate & magnitudine obstube-
factum sic hæsisse, ut auelli non posset, donec tan-
dem, re exigente, quodammodo tamen inuitus, à
loco discessit. Sed quod ad Gonzalum attinet, tan-
to, secundum Deum, Virginem beatissimam, & re-
liquos coelites immortales studio coluit, tamq; in-
timo beneuolentiae, & familiaritatis affectu pro-
secutus est, ut coelestem vitam ageret in terris.

De futurorum praedictione.

CAP. III.

CUM tanta Gonzalo esset cum Deo familiaritas,
mirari nemo debet, si diuini instinctus im-
pulsu, plurima, antequam forent, praenouerit, &
praenuntiari. Dicam pauca, quae facile testentur
praescium fuisse futurorum. Vir erat in Lusitania san-
guine illustris, vita & moribus obscurus. Eius animae
salutem ut maximè Sylueria exoptabat, ita assiduus
eam precibus obtinere à Deo nitentur. Nunquam
verò hoc pietatis officium praestabat ardentius, quàm
cum rei diuinæ operam dabat. Verum id precan-
ti accidebat, ut cum in reliquo sacrificio numen
sibi valde propitium placidumque sentiret, ubi de
misero illo homine agebat, mox sibi videretur vi-
dere Numè idem terga vetere, ac veluti iratum re-
dere. Pater visu attonitus, atq; id quod erat intelligens,
hominem videlicet in foedissimo scelerum suo-
rum coeno ad eum pertinaciter volutari, ut vel ipsum
eius

eius nomen nauseam moueret Deo, rem eidem narrare statuit, quò diuinæ iustitiæ terrore percussum ad bonam mentem, si posset, reuocaret. Cum igitur aliquando siue studio quæsitum, siue casu obuiam factum sic dicitur allocutus; intelligere non possum, quidnam hoc sit, quod in diuino Missæ sacrificio quoties pro te ad Deum preces fundo (fundo autem quotiescunque rem sacram facio) videre mihi videor, Deum ipsum, ad cætera clementem ac benignum, ubi de te mentio fit, mutato quamprimùm vultu, alienum atque auersum animum ostèdere, & quasi significare velit, meas pro te supplicationes sibi gratas non esse, recedentis speciè præbere. Rem homo risu excipit, & amicis iocose narrat, Patris vel ineptam sollicitudinem, vel stultitiam notans. Ex iis, qui narrantem audierunt, vnus fuit Hieronymus Menesius, is qui multos annos Conimbricensem primùm Academiam, Mirandæ deindè, vltimò Portus Episcopatum rexit, vir nobilitate, literis, & virtute in Lusitania clarissimus. Funestus hominis exitus, vt idem Hieronymus obseruauit, quo instinctu Pater locutus fuerit, satis declarauit. Per varia enim animi & corporis incommoda miserè iactatus, & à Romanæ Ecclesiæ corpore, veluti corruptum membrum, anathemate præcisus, calamitoso fine infaustam vitam terminauit. Sedente Bracharæ Balthazare Limpo, eò Gonzalus venit, vt Bracharensem populum ad animi salutem iuuaret. Multa in hoc genere præstitit, quibus vniuersos ordines mirificè sibi & Societati deuinxit. Cùm reuersionem pararet, ciuem quendam virum egregie piū quo fuerat in spiritualibus negotiis familiariter usus dolentem, quia ea ciuitas Societatis religiosis careret, his verbis solatus est. Si operam, inquit, nostrorum in hac tua vrbe desideras, bono esto animo, nõ multos post an-

136 VITAE GONZALI SYLVERIAE
nostibi, tuisque ciuibus licebit Societatis colle-
gium in ea visere, & sociorum doctrinâ frui. Visum
id tum, quàm dictu facilè, tam factu impossibile.
Quo minus enim in ea vrbe vllum fieret quorum-
cunque religiosorum domicilium, tanta semper
omnium ordinum vi intercessum est, vt ne ipsi
quidem Archiepiscopi, vrbis domini, quorum nō-
nulli ex religiosis familiis fuerant assumpti, id vn-
quam à populo obtinere potuerint, cū maximè
desiderârint. Cæterùm à Deo fuisse Gonzali vaticini-
um, euentus probauit. Nam Bartholomæus de
Martyribus ex Dominicana familia, antistes pieta-
te & doctrina clarissimus, cū nullum Bracharæ
fratribus suis cœnobium erexerit, nobile Societa-
ti Iesu Collegium dedit, quod fuit primum reli-
giosorum hominum domicilium intra vrbis mœ-
nia ædificatum. Graui aliquando morbo preme-
batur Philippa Gonzali soror in oppido Goezio,
de quo dixi suprâ; recognita Conimbricensis col-
legij rector eò Gonzalum mittit, vt laborantem so-
rorem aspectu recreet, & si oporteat, ad tolerantiam
adhortetur. Profectus illico est ex obedien-
tiæ præscripto. Dumque iter faciens sanitatis ne-
gotium Deo commendaret, creditur diuinitus no-
uisse, neque vllum esse ex ægritudine periculum,
neque ita acerbè, vt initio morbi, Philippam af-
flictiari. Vbi enim cubiculum ingressus est, nec de-
cumbentem sororem salutans, nec de valetudinis
statu quidquam sciscitans, de rebus statim diuinis
differere, & quantum quisq; immensæ De benefici-
entiæ adstrictus sit, coram explicare cœpit. Vi-
sus homo est iis, qui aderant, plus æquò austerus
& parum fortasse cultus. Fuit ex propinquis, qui
interrupto eius de Deo sermone quærere au-
sus

sus sit, quid causæ esset, cur mœstis omnibus, deque Philippæ periculo valdè sollicitis, solus ipse, cui tâ arctè cum illa intercederent rerum multarum necessitudines, veluti omnium immemor, tanta vteretur animi duritie, vt nec iacentem salutârit, neq; de morbi natura & grauitate quidquam ab assidentibus intelligere voluerit. Ad hæc Gonzalus mansuetè & confidenter respondit, in primis beneficentiæ diuinæ commemorationem, gratissimæ cuiusdâ salutationis loco habendam esse; deinde de sororis suæ salute nihil sibi opus esse quærere, cum non dubitet, quin & periculum absit, vt vis morbi imminuta sit; magnoperè oportere, vt pro beneficijs quæ in nos Deus identidem confert, quantas possumus gratias illi agamus, ne ingrati animi culpa dulcissimos eius liberalitatis & clementiæ fontes nostrâ in perniciè obstruamus. Maritimâ Persici maris orâ ingenti classe infestabant Turcæ simul, & Rumes (aliud Turcarû genus est ab Cōstantinopoli profectum) & graue Ormusiæ bellû inferre statuebant. Constâtinus Indiæ Prorex, ad obsistendû hosti classem similiter parari iubet, eique Aluarû Sylueriam Gonzali fratrem, virum militari industria, & rebus gestis insignem, prudenti consilio præficit. Id vbi Gonzalo renunciatum, ad orationem statim se confert, & cum Deo negotium communicat. Adit post hæc Proregem, constanter precatur, ne classem Aluaro committat. Non dubito, inquit, InclYTE Prorex, quin Aluarius is sit, cui demandari grauissima quæque sine temeritate queât. Eius enim virtus multis armorum casibus explorata, cuiusque belli feliciter & pro dignitate gerendi, reportandæque de hostibus victoriæ non modò spem, sed fiduciam facit. Mihi tamen omnino certum est, fore, vt &

138 VITAE GONZALI SYLVERIAE
se, & vniuersam classem exitio sit daturus, si cum
summo imperio ipsi præficiatur. Iterum igitur at-
que iterum te oro, vt Lusitaniam rem saluam à
Turcis velis, & Aluari virtutem expeditionibus a-
lijs referues. Credit Prorex non ex oraculo, sed ex
animi submissione profectam Gonzali vocem, Per-
stat in sententia; Aluarum cum classe ad Ormusiam
mittit. Soluit ille & portu hilaris, & rectà ad hostē
contendit. Ad eius conspectum vbi ventum, tanta
illico in Aluaro magnanimitas eminuit, vt Turca-
rum Dux perterrefactus, honorificis à Lusitano
conditionibus pacem postulârit. Aluarus successu
lætus pacem negat, seque ante tubam sine dubi-
tatione reputat victorem. Dein in memoriam re-
uocans, ac ioco militari irridens Gonzali minas;
Tandem, inquit, compertum est, non semper fratrem
meum verâ prædicere. En falsus vates, in hoc saltem
euentu, deprehenditur. Ab his dictis in hostiū clas-
sem dirigi proras iubet, & summo impetu certamen
init. Pugnatum acriter vtrinq; sed vt bellorum e-
uentus incerti sunt ac dubij, à Turca, quæ se victum
reputabat, stetit victoria. Cæsus in prælio Aluarus,
classisq; Lusitana miserabili strage delecta magno
fuere documento, & compescendi exultantis ani-
mi ferociam, & hominum piorum minas ac prædi-
ctiones reuerendi.

De ardore Pœnitentia.

CAP. IV.

POST QUAM Gonzalus Societati Iesu nomen
dedit, tam alacri statim animo affligendi se, &
motus suos coërcendi negotium suscepit; tanta-
que deinde assiduitate vsq; ad vitæ finem in eo per-
durauit,

durauit, vt dubitare quis iure possit, vtra plus admirabilitatis habeat, eanē animi alacritas quā tam asperam viuendi legem ab ipso religionis ingressu sibi imposuit; an illa potius, quā ad vltimum vitæ spiritum impositam legem constantissimè tenuit, perseuerantia. Perpetuò gestabat cilicium, in modū thoracis efformatum, allegato desuper lineo collarī, indusium mentiente. Addebat nonnunquam cilitium asperius, quā ex ferro, quā ex orichalco minutatim puncto, obuersis in carnem punctiunculis. Ita se frequenter, & acriter verberabat, vt toto in dorso nihil sanum aut integrum esset, sed vniuersa caro plagis pertusa vnus circūfusi vlceris speciem præberet. Res hac ratione cognita, Incidit aliquando Gonzalus in vnum ex socijs, interna perturbatione commotum. Ex ipso vultu agnouit hominem moestitia torqueri. Eia, inquit, quin tu moerorem istum ex animo depellis? qui in famulatu Dei sunt, eos hilares & lætos esse oportet. Tu pater, ait ille, sanctus es; animum habes sedatum, & ab omni perturbatione securum; experiri in te non potes, quibus ego curis exedar. Certè, si hisce, quibus æstuo, temptationum fluctibus iactarè, non posses villo gaudio aut pace frui. Hic Gonzalus commiseratione motus manu hominem apprehendit, in secretum locum ducit, deorsum illi suum nudat, ostendit pænè fractas ac ruptas verberibus costas; Tum sic, Quid animū despondes, mi frater? tenè solum hostis hominum sollicitat? quis in hac vita, quæ militia est, cum teterrimo cacodæmone pacem habet aut inducias? nec flagella timet, nec plagas istas, quas vides, horret; me frequentissimè impetit, acerrimè oppugnat, sed persto, auxiliante Numine, & perstiturum spero, imò & victurū. Ne te, obsecro, perditū puta,

aut

140 VITAE GONZALI SYLVERIAE
aut desertum à Deo. Hoc quod tibi calamitas vide-
tur, Dei benignitas est; Gloriæ nobis segetem mini-
strat. Non ideo patitur hominem oppugnari, ut
succumbat, sed ut ipso duce & commilitare vin-
cat. His Sylveria dictis dispulsa in primis ex corde
moerentis tota illa tristitiæ nox: tanta deinde animi
alacritas consecuta, ut bonus vir increpita grauius
timiditate & ignauia, actisq; Deo gratibus, quod
præclaras sibi benè de ipso merendi occasiones of-
ferret, intrepidus ad certamen accesserit, in maxi-
mam erectus spem de pessimo tandem hoste victo-
riam reportandi. Cùm in India prouinciam mode-
raretur, dici vix potest, quanto opere contenderit, ut
ne ibi nullū haberet superiorem, qui nullum ibi iu-
re habebat. Sibi igitur ipse subdebatur, & corpus
submittebat spiritui. Quod ut perfectè fieret,
singulis se diebus crudelissimè cædebat. Flagel-
lū ex virgis erat, quas Indi Rotas vocant. Tenuis
sunt & flexibiles, atque ad sciendum dolorem & in-
figenda vulnera adeo natura accommodatæ, ut ad
primum ictum cum acerbo animi sensu sanguinem
eliciant. Ex hac verberatione id sequebatur, ut cu-
randis vulneribus in carne relictis remedium quæri
& applicari oporteret. Hoc plerumque oleum erat
ex nuce Melindica, aptum tali morbo & paratu fa-
cilè medicamētum. Eo se pater libenter iungebat,
non ut dolorem minueret sed augetet; & priori de-
crescēti nouus succederet. Adeo enim se hostiliter
persequebatur, ut postero statim die, nondum cura-
ta cute, repetitis verberibus vulnera cū dolori-
bus reuocaret. Cū verò pars vna corporis sic erat
faucia, ut ferre ictus non posset, cædebat aliam: &
hūc in modum percurrebat omnes, nulla prorsus
ut esset, quæ proprijs doloribus vacaret. Hinc illud
siebat

febat, vt vix aliter quàm stando consistere valeret,
 Vnde ortum, vt quamuis nimis studiosè hanc viuē-
 di rationem tegere curaret, ex ipso corporis habitu
 detegeretur. Quin etiam cum in hortum Goani col-
 legij, quo tempore obseruari à nemine posset, se
 conferre consueffet, vt ibi in quadam adicula in-
 clusus liberè se verberaret; quo minus res nota fie-
 ret, impedire non poterat. Inuentus enim in adicu-
 la, & in vestibus internis cruor factum prodidit.
 Inter hæc mira in cibo & potu parcitas. Præter pa-
 nem & aquam rarò ad victum aliud adhibebat.
 Ab auium esu, & quouis alio suauis aut delicato edu-
 lio tam constanter abstinebat, vt à proposito nullis
 precibus se abduci pateretur. Pauperum victu miri-
 ficè delectabatur, paupertatis amore. Cibario pane
 cum edere oportebat & ex milio; aut secale confe-
 cto victitabat libenter. Quando Lusitaniæ oppida &
 castella concionando lustrabat, ad simplicem pa-
 nem precariò mendicatum aliquid nonnunquam
 coepæ vel halecis addebat, suscepti laboris gratia.
 Quando domi cum socijs communi mensæ accuba-
 bat, ita se ad comedendum componebat, vt nihil
 videretur ex appositis ferculis relicturus. Iusculi
 enim aut pultis catinos trahebat ad sese, immerfis
 etiam per simulationē ex pane particulis. Carnem
 secabat in frustra, & ita sibi cætera accommoda-
 bat, vt posset facilè vicinos fallere. At certum est,
 præter aquam & panem nihil tunc solitum gu-
 stare. Somno quàm parcissimo utebatur. Inter-
 diu enim nunquam se data opera ad dormiendum
 componebat; noctis verò partem bonam oratio-
 ni, bonam concionum studio impēdebat. Hinc erat,
 vt ferè semper cum somno luctaretur; quo tamen
 sopiri corpus, & viuum mori aded ægrè ferebat,
 vt etiam

vt etiam

ut etiam cum necessitati naturæ seruire oporteret,
 non nisi inuitus ac volens oculos lectioni & lacry-
 mis furaretur. Victus ergo corporis lassitudine ab o-
 ratione & studio paululum quiescebat. Ut autem
 modicè & parum suauiter quiesceret, ac vigilaret
 potius, quàm dormiret, somnum plerumque capie-
 bat sedens, erecto corpore, ac nulla in re nixo, ad-
 dita etiã eo artificio ad sedem tabula, vt si dormien-
 tis capite contingeretur, quiescentis soporè strepitu
 interromperet. Nimirum quod indidit natura grui-
 bus; vt cum nocturnas habent excubias lapil-
 lum pedeprehendant, qui somno laxatus & deor-
 sum decidens indiligentiam coarguat; quod item
 amor sapientiæ illum docuit Philosophum, quem
 tradunt, cum dormiret, solitum tenere lepidem, qui
 manu solitus, & in suppositam peluim cadens, stre-
 pitũ ederet; hoc ipsum diuina gratia multò quã na-
 tura ingeniosior magistra Gonzalo felicius impres-
 sit, vt ne ad æternæ salutis consecutionem segniùs,
 quàm brutæ animantes ad vitæ custodiam excuba-
 ret; neve ab vlllo se Philosopho pateretur vinci, qui
 non humanæ; sed diuinæ sapientiæ studio operam
 nauaret. In peregrinationibus, excursionibus, cæ-
 terisque itineribus nunquam ad domum aliam,
 quantum fieri poterat, quàm ad commune paupe-
 rum Xenodochium diuertebat. Ibi si fortè opus es-
 set somnum cubando capere, quod aliquando co-
 ctus necessitate faciebat, ad reponendum corpus
 culcitra utebatur ex canabe duris paleis referta,
 stragulo vili & crasso, sine linteis & cervicali. De-
 cumbebat aliquando in quodam Portuensis orbis
 nosocomio (Societatis collegium ibi nondum erat)
 magna febris iactatus. Inuisit agrũ Henricus Gouea,
 is qui postea proprijs ædibus & tribus filijs Socie-
 tati

tati datus, dum pestilentiâ infectis piè ministrat, laudabili sine diem clausit. Patrem ita miserè iacentem vir nobilis conspiciens, & vehementer dolens, tam indignè habere virum tantum, inter alia caritatis officia hoc etiam voluit exhibere, vt mitiorè lecto afflictum corpus exciperet. Valdè in ea re ab Henrico laboratum; sed tandem vicit, remotaq; dura illa culcitra alia ex lino & lana fultam supposituit molliorem. Hanc rem morbo ipso grauius Sylueria tulit, adeoq; commutationem est auersatus, vt quo primū die iudicatū est à medico abesse febrim, suis ipse manibus atque humeris lineam culcitram sustulerit, & priuato in loco reponens, ad suam reuersus sit. At non paruo res illi stetit; febris enim, quasi collecto ex cessatione impetu, debile corpus seuius inuadens, diutiùs afflictauit.

De comprimendis animi affectibus.

CAP. V.

ET si vera illa sanctitatis forma, qua qui præditus est, numen sibi consiliatum habet, neque in acerba castigatione corporis, neque in seuera cupiditatum moderatione consistit; hisce tamen adiutoribus & socijs muniendum esse, ne plurimis & maximis, in quibus frequenter versatur, periculis succubat, monent constanter ij qui rectè viuendi præceptis ad veram pietatē humanos animos instituunt. In viciniorem hostem mouenda prius arma sunt, ne is retrò, veluti per contemptum relictus incautum militem à tergo adoriatur. In primis igitur atq; ante omnia crudeli carni bellum indici atq; inferri oportet, & quoad fieri potest, omnes eius libidines & cupiditates comprimendæ, penitusque resecandæ

244 VITAE GONZALI SYLVERIAE
secundæ sunt. Cùm verò hoc domandi corporis studium cuilibet homini Christiano familiare esse debet; tum verò ijs, qui ad perfectionem contendunt adeò est necessarium, ut parum in hac via progredi possit, qui non multum in eo se exercuerit. Si quis paululam apud se consideret, quanto studio quantoque animi ardore suis semper appetitionibus Gonzalus obstiterit, quamque sui in rebus omnibus dominator fuerit, nõ difficile deprehendet, illũ ad altissimum quendam diuinæ contemplationis gradũ fuisse euectum. Constat inter Spiritualium rerũ peritos, non posse humanum animum liberè in Deum euolare, nisi pars illa hominis inferior, quæ omnium parens est & effectrix perturbationũ, constricta vinculis, & simul cũ vitijs & concupiscentijs, ut Paulus ait, cruci affixa sub rationis imperio cõtineatur. Quamdiu enim sui iuris est, nec vllius subiacet domi natui, cùm sit crasso & cõcreto permista corpori, suo pte pòdere fertur ad ima, perque innumeras rerum cupiditates mentem trahens, non finit eam vnò in loco meditando consistere, ut possit diuini illius animarum sponsi, vel loquentis vocem audire, vel præsentis aspectu & suauitate frui. Hanc ob rem magnus ille Antonius vir orandi studio eximiè deditus, ipsisque inferorum monstris vel hoc nomine formidabilis, cùm à quodam sene eremita rogeretur, quomodo posset diuina contemplando sic integras noctes transigere, ut grauitè etiam ferret oriri solem quòd luce sua nocturnam quietem interturbaret, hunc in modũ fertur respondisse: Scias frater mi, tamdiu me latuisse in quo vera contemplandi ratio sita sit, quamdiu vllam mei ipsius habui rationem: vbi verò inquietis motibus veluti noxijs herbis mentem purgaui, meque à me ipso, atque

atque ab omni terrena concreione segregatum ad superiora transfuli, quamprimùm degustare cœpissẽ mirificũ illum diuinæ voluptatis fructũ, qui ex cœlestium rerum contemplatione à purgatis animis percipi solet. Purissimus namque Dei spiritus animum exigit defœcatum & purũ, cui gaudia sua instillet; quoniam æquum non est, Gregorio N. zianzeno teste, vt pretiosissimus opobalsami liquor immundo sordidoque in vase recipiatur. Prius ergo myrrhæ mons, quàm thuris collis est cõscendendus. Hanc enim expeditam esse rectè precandi & contemplandi rationem, monuit apud sapientem qui dixit; Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, Etenim vt humanus animus dulcia cum Deo ac suauia miscere possit colloquia, ex quibus gratissimus eidem Deo exhaletur odor, antè ipsi adeundus est mōs myrrhæ, quã perfecta quædam omnium perturbationum mors designatur. Vnde qui nondum mortuis ac sepultis, sed planè viuus ac vigilantibus appetitionibus ad diuina contemplanda accedit, neque illos percipiet, qui ex contemplationis opere expetuntur, veræ pietatis fructus, neque verò in hoc studio poterit diutiùs persistere; cum indomita illa atque effrenata affectionum caterua soleat plerumque cæco impetu ex improviso irruere, & cõtemplantis animi quietem obturbare. Vtrumque igitur coniunxit Gortizius, atque ab illo incepit necessario, & summæ veritatis voce commendato sui odio, quò sicut ad stabiliendum religiosæ vitæ virtutumque ædificium nihil est constantius, ita ad inchoandum nihil debet esse prius. Domitis itaque Sylueria affectionibus, rerum diuinarum cõtemplationi tanta mentis tum libertate, tum iucunditate se dabat, vt relictis

K

plerum-

plerumque, sicut antea diximus, in terra sensibus, libero animo ad Deum raperetur. Singularis benevolentiae signa iis maximè exhibebat, quos norat & in comprimendis animi sui cupiditatibus solitos maiori studio operam collocare, & in colenda religiosa disciplina cæteris esse diligentiores. Summo semper opere socios hortabatur, nihil ut antiquius haberent, quàm ut hostes sibi ipsis essent infensissimi, cum appetitionibus suis perpetuum gererent bellum, nunquam de manu falcem deponerent quæ non succrescentes tantum, sed & vix enatas malorum affectuum herbas penitus ab radice rescarent; nulla prorsus in re facerent, quod liberet, nisi id ipsum scirent fore gratum Deo. Dicere erat solitus, habere Societatis religiosum in hac vita, si velit, veram purgandi animi rationem, eamque in vna sui victoria esse positam; non deesse enim illi occasiones, & quidem assiduas, quæ & suscepta contra Deum peccata aspero vitæ instituto rependendi, & multa ac præclara merita per voluntarium sui neglectum atque odium acquirendi, vberem segetem materiamque suppeditant. Ut cuique martyri dies sacer aduentabat, ita in eo, eiusdem martyris exemplo, ad Christi amorem & imitationem opportunè subditos monebat. Cum festum aderat S. Laurentij Eritne, aiebat, ex vobis, qui divino amore incensus imponi velit ferreis cratibus, & subiecto igne torreret? Cum S. Andreæ, Crux, aiebat, nos vocat, fratres mei, quid moramini magno animi impetu propter Christum ad illam rapiamur. Cum S. Sebastiani, En paratæ directæque in nos sagittæ, quin alacres damus corda, & pectora trāsfigi sinimus? Hunc in modum per dies alios multa, in mortificationis, ut vocat, cōmendati-

onem

onem differens, sic ad eius studiū atq; exercitatio-
 né socios excitabat, vt qui tunc in Goano collegio
 erant, disertè affirmarint, se toto illo triennio, quo
 Prouincialem Gonzalus egit, ea ratione vixisse, vt
 in coelo potiùs viderentur fuisse quàm in terris.

*De animi submissione, & honoris
 contemptu.*

CAP VI:

NEMO ita se erexit superbia, vt animi sub-
 missione Gonzalus depressit: nemo sic appe-
 tit honores, vt idem contempsit. Non præteribo
 quod accidit Conimbrica. A turpi pellicatus con-
 suetudine, nescio quem abduxit. Rem pellex tu-
 lit iniquissimè. Cumque diu multumque laboraf-
 set, vt dissolutam amicitiam redintegraret, nec per-
 fecisset quidquam, in Gonzalum iras effudit. Lite-
 ras ad eū mittit probris & maledictis plenas. Atq; vt
 muliebris furor ad omnē audaciam proiectus est ac
 præceps, nihil contumeliarum fingi potest, quod
 in eum non iaciat. Oblatæ superiori literæ, qui cū
 facilè suspicari posset aliquid arcani latere, quod
 non ab alio, quàm ab ipso Gonzalo deberet legi, vt
 erant clausæ, ipsi reddi iubet. Eas ille aperit, om-
 nino rei ignarus: sed legere incipiens, vt scriptio-
 nis materiam agnoscit, tanta lætitia perfunditur,
 quantam nemo, ne summè quidem ambitiosus, &
 maximis laudum suarum præconiis perciperet.
 Ad locum igitur secretum se præripiens, singulas
 epistolæ partes, hoc est, singulas per se iniurias mi-
 nutatim gradatimq; perlegit, & attentè considerat.
 Tūc ita secū; Benè est, inuenisti tandē, Gózale, cui sis
 pb è notus. En ista foemina tuis te colorib. depingit.

Ignorare iam noli, qualis sis, quàm superbus & arrogans, quanta præditus rerum ignorantia; quàm stultus & demens, quanta plenus simulatione, quot denique & quantis vitiis cumulatus. Hęc sibi Patrem non semel tantùm, sed iterum & sæpius obiecisse, compertum à socio quodam, qui per cæteras collegij partes aliquanto tempore quæsitum, reperit tandem in eo, quem dixi, loco, & tacitus illum obseruauit sese acerbè increpantem. Nò satis ipsi erat pedibus semper, & mēdici habitu iter conficere, quocunq; iret; verùm etiam cum ad promouendam rē Christianā in vicina æquē & remota oppida excurreret, sarcinam cum scriptis & libris ad concionum opus necessariis portabat humeris. Fuit qui rei indignitate piè commotus, Patrem obnixè rogaret, vt ad scriptorum onus mancipio vti vellet, siquidem nollet iumento vti. Negauit se facturum, hac lepida responsione: Hęcine, inquit, tua in me caritas? mihi adimes portandi meritum, & seruitio dabis? Caue, ne veræ amicitia iura peruertas. Erat Olyssippone in professa domo S. Rochi. Degebant per id tempus apud Reginam Catharinā in aula iuxtā veterem Lusitanię morem, duę eius cōsobrinæ, nondū nuptui traditæ. Hęc cū valdè essent pietatis amantes, miroq; proinde tenerentur desiderio cōsanguinei vidēdi, cuius sanctimonix fama totam se per vrbē cū admiratione fundebat, nec suis ipse precibus pertrahere ad se hominē possent, Regina ad id vtebantur auctoritate. Ab ea frequenter petebant, iuberet Gonzalum in aulā venire, vt ipsis aulicis foeminis Christianæ doctrine documenta coram exponeret. Sic erat. Scipiūs in aulam Patris Regina imperio vocabatur, quod vt ipsi erat molestissimū, ita recusare legitimè

non poterat. Cùm sciret tamen, nulla ferè faciliùs, quàm aperta ac simplici vitiorum suorum reprehensione nobilium animos offendi, tentare cœpit, possetne hac ratione in aula fastidium & satietatem venire. Aulicos igitur mores à recto aberrantes acriter arguere, in exquisitum foeminarum cultum vehementer inuehere; nunc ipsas compta cadauera, nunc adoperta tapetibus sterquilina, nunc aliis asperioribus nominibus appellare. Cùm nihil ista prodesse, & qua parere odiù solet benevolentiam Gonzalo conciliaret veritas, viam aliam ingressus, Davidis artem imitatur, cùm ante Achim Gathæ Regem productus, ridenda quadam vultus mutatione & defluente ex ore saliuâ stultitiam simulans, Regem fefellit, & præsens vitæ periculum euasit. Eadem ratione Gonzalus, cùm aulicarum foeminarum moribus palàm & seuerè reprehēsis, obtinere nō posset, vt ipsis fieret exosus, remedio usus est, vt credebat, potentiori, quo tanquam iocularis ac ridiculus vulgò habitus, tanto consobrinas pudore afficeret, vt desisterent eius in regiam aduentum apud Reginam procurare. Conuenerant die quadam aulicæ omnes in consuetum locum frequentes, vt de rebus diuinis differentem ex more audirent. Ecce tibi, veluti à potestate mentis repente deiectus, vultum variè immutare, diuersas oris & corporis induere figuras, saliuâ in barbam demitterè, modis mille insignem simulare fatuitatem. Sed non successit ars. Cognita res est, atque adeò effectum, vt vnde Gonzalus sibi querebat contemptū, inde maiorem apud oēs sanctatis opinionē, maioreque benevolentiam & admirationem consequeretur. Observatum est, cùm in oppidum Goëziū sæpè venisset, & templum, in quo comes Ludouicus eius

pater sepultus erat, pro ipsius anima deprecaturus, fuisset ingressus, ad visendū ipsum sepulchrū, quod erat mole magnum, structura superbum, elegantia pulchrum, operis artificio mirandum, nūquam accessisse, sed oculos ab eo ex instituto remouisse: animum enim ad ea transferens quæ ad salutē pertinent, dum ab immanibus illis & sumptuosis marmoribus auertebat oculos, duo nimirum significabat; primum apud se nulla esse in pretio inania ista rerum cadauera; deinde incredibilem stultitiā hominū eorum, quibus potior caducæ, quàm sēpiternæ gloriæ cura est; quandoquidem cœlestium bonorum obliti, vt se posteritati commendent, talia in terris relinquunt monumenta vanitatis suæ. Incedebat aliquando per urbem comes Iacobus ingenti equitum ac peditū comitatu stipatus; occurrit fortè Gōzalus; vt fratrem conspexit tantum cum pōpa actam religiosè incedentem, relicta via minūs immunda (tēpus erat hybernum) vbi altius lutum, ibi pedes posuit, seque totum dedita opera coeno infecit, vt ostenderet non minus se corporeis illis fordibus, Christi amorem, quàm vanissimum quēque magnifico rerum apparātu & corporis elegantia delectari. Splendorem generis non magis alij palàm facere, quàm ipse celare studuit. Res etiam in religioso perrara. Quàm multi sunt, qui in ipsis quoq; fordibus, quas spontè eligunt, nolint illustres videri? Gōzalo nihil erat potiūs, quā latere, & terræ filium æstimari. In Tomarica missione cum die quodā crimina expiandi gratia ad secularem sacerdotem accederet, magna confessarium incescit cupido pœnitētem agnoscendi; suspicatus quippe erat, latere in homine aliquid illustre, quod humili habitu tegeretur. Rogat ergo, quā vocetur. Ré
pater

pater subodoratus, & humilitati, quã mirificè ad-
 mabat, consultũ nolens, responderet; Nomen suum
 neq; peccatum esse, neq; peccati circumstãtiam, quæ
 necessariò in confessione sit explicanda. Instat con-
 fessarius inepta ductus curiositate. Quid, ait, nomẽ
 mihi tuum non prodidisti? Nescis confessario nihil ef-
 se in confessione tegendum? quin potius, inquit Gõ-
 zalus, scio neq; opus esse, neque verò expedire, vt
 nomen tibi manifestẽ meum. Prudenti respõso irri-
 tatus homo imprudens, abire partẽ iubet, absoluti-
 one negata. At ille, quẽ non vllius conscientia sce-
 leris, sed ratio pietatis ad confessionem adduxerat,
 nihilo secius rem diuinam instituit peragere. Quo-
 niam verò præteribat statutum sacrificij tẽpus, nec
 confessarius alius poterat facilẽ adiri, domum se
 recipit, socium monet, expectet tantisper, dum se
 ad sacrificiãdum parat. Ingreditur cubiculum, per-
 cumbit in genua, atque animũ colligens, diuina cõ-
 templatur. Tantum in contemplatione tempus po-
 nit, vt & litandi, & sui ipsius oblitus videatur. Tũ
 socius monendum ratus, ad cubiculum accedit, ite-
 rumque & sapiũs ostium in cassum pulsans, non ex-
 pectato responso fores aperit. Ecce tibi in medio
 cubiculo Gonzalum videt prorsus immotũ, innix-
 um genibus, sublatis ac iunctis manibus, fixis in
 alto oculis, re viuum, specie mortuum. Visu ob-
 stupefactus hæret anceps; cogitat quid agat; id de-
 mum consilij capit. Ad ostium cubiculi reuertitur;
 ingentem sonitum edit, eo strepitu abstractum ho-
 minẽ reuocat ad sensus. Experrectus ille à contem-
 plationis somno, egreditur è cubiculo socium of-
 fendens, Eia, inquit, Res diuina vos vocat; eamus,
 tempus est. Exinde in templum itum & sacra my-
 steria peracta.

*De obedientia, & religiosa disciplina ob-
servantia.*

CAP. VII.

Quam perfectè Gonzalus suis semper superio-
ribus obedierit, plurimis testatum exemplis
est. Illud singulare fuit, quod in vrbe Portuensi,
cùm à Conimbricensi Rectore, cui suberat, literas
accepisset, in quibus iubebat, vt quamprimùm Co-
nimbricam rediret, repentè se pedibus in viam de-
dit; nec spectare tãtis per voluit, donec calcei corru-
pti resarcirentur, & nouis, vt opus erat, fulcirentur
soleis. Cumque & socius, & alij viri graues mone-
rent, iter adeò esse longũ, vt novos omnino calce-
os, aut apprimè renouatos exigeret, si pedibus esset
peragendum; ipsis verò, quos haberet reficiendis
vix horam vnã posse consumi, respondit, obedi-
entiæ operam non pati moram; multum referre,
quàm citò fiat quod præcipitur; cùm in iis, quæ ad
obedientiam pertinent, non horam tantùm vnã,
sed vel minima horæ pars magnũ nõnunquam vir-
tuti afferat detrimentum; denique vt in conferen-
dis beneficiis, ita in exequendis superiorum man-
datis, quantum adiicitur moræ, tantum demi gra-
tiæ. Itaque valdè incommodo a ni tempore (hy-
ems enim frigida atque humida erat) nulla inter-
posita mora iter arripit, ac post dies aliquot nudis
pedibus, aqua & luto plenus, aliisque oppressus
difficultatibus, Conimbricense Collegium ingre-
ditur, magnam ore præferens hilaris animi indi-
cem lætitiã, sed maius præbens tam singulari ex-
emplo sinceræ obedientiæ documentum. Primus
fuit

fuit professæ domus S. Rochi præpositus. Eo in munere nihil illi prius ac potius, quàm vt Societatis regulæ & constitutiones, recens tunc à B. Ignatio editæ, perfectissimè seruarentur; quod optimè intelligeret, communitates hominum eodem inter se viuendi iure consociatas, non alio modo aut faciliùs stare, aut constantius stabiliri, quàm cum suis quæque Regibus diligentissimè obtemperat. Nec verò ob inopiam rei familiaris, quod non nunquam accidit, vel minima in re disciplinam religiosam violari patiebatur. Sic autem domus procurationem cum reliquis religiosæ humilitatis & caritatis officiis temperabat, vt nemo illo esset vel in oratione frequentior, vel ad concionandum promptior, vel in audiendis cõfessionibus intentior, vel infirmis culinae, cæterisque eiusmodi ministeriis obeundis diligentior, vel in nosocomiis, carceribus, trinemibus inuisendis, ægrisque & vinculis omni ope iuuandis alacrior. Sic igitur imperabat, vt non solum, quod nemo non nouerat, obedire mallet, verùm etiam subditi hominis officia quolibet subdito exerceret accuratiùs. Idque optabat maximè, cum aliis præficièbatur, vt ab ea procuratione quàm ocysimè amoueretur. Quo tempore Indicam prouinciam administrabat, assiduis à Deo precibus contendebat, eam maioribus suis mentem iniiceret, vt eo in munere successorem sibi sufficerent; idque vt obtineret, voluntarium sibi ieiunium aliquando indixit, in quo totos atque integros viginti continuos dies, ad victum, quem semel tantum in die sumebat, præter panem & aquam nihil prorsus adhibuit. Vt animi submissioni, atque illi in primis, quæ in religioso viro maximè est necessaria, in omnem partem, vt dicitur indifferentiæ,

154 VITAE GONZALI SYLVERIAE
subditos assuefaceret, scholasticos studendi occu-
pationi intentos, vel nullis, vel leuissimis sæpè de
causis ab studio remotos, ad culinæ ministeria auo-
cabat. Nonnunquam etiam statuebat vt ij, quibus
tyrocinio finito ad antiquiorum consuetudinem
transeundum erat, per tempus aliquod cum noui-
tiis manerent, & eorum more viuerent, quo ad o-
mnia, quæcunque vnquam obedientia decerneret,
essent promptissimi, neque aliunde quàm à diuino
nutu, ac suorum moderatorum arbitrio penderent.
Quantum religiosa disciplinæ amans fuerit atque
obseruans, vno in præsentia prodam exemplo. Im-
mensus labor, quo apud Portuenses, dum eorum
profectui incumberet, premebatur, vires corporis
vicit, morbumque attulit longè grauissimum, qui
viri virtutem fecit illustriorem. Decumbebant in
nosocomio illius sodalitiij, cui datum est à miseri-
cordia nomen. Renunciatum id viro clarissimo Io-
anni Rhoteritio Salæ vrbis præfecto, regiarumque
opum œconomò. Hic ille est, qui rebus multis do-
mi forisque præclarè gestis, felici senectute annum
vitæ trigesimum supra centesimum integer sensi-
bus, expleuisse fertur. Ioannes ergo de Gonzali
morbo certior factus, vnà cum Agnete illustrissi-
ma foemina Antonij Salæ Menesij vxore, & ipsius
Gonzali propinqua ingenti clientum comitatu in
nosocomium tendit. At Gonzalus cognito Agnetis
aduentu, actis per internuntium pro caritatis offi-
cio gratiis, magna precum vi instat, ne omnino se
inuisat; videri enim id sibi à suo atque ab omni re-
ligioso instituto valdè alienum. Alia ex parte so-
dalitiij rector, & Henricus Goueanus, magna viri-
auctoritate, deque ipso Gonzalo optimè meriti,
obnixè

obnixè contendunt, ne Agnetem repellat; neque enim esse fas, vt clarissimam iuxta ac modestissimã matronam, cum qua tanta sibi sanguinis coniunctio sit, eo præfertim loco & tempore, non secus atque vnã aliam de plebe mulierem aditu & colloquio prohibeat. Caueat diligenter ne fortè, dum nimis religiosus esse vult, religiosam comitatem lædat, nec solùm Agnetem, sed Ioannem quoque Rhoteritium, & omnem salarum familiam sibi reddat infensam. Si Agnes, inquiunt, nondum egressa domo, huc venire tentaret, non esse forsitan nimis difficilè, absque vlla humanitatis offensione eius aduentum impedire; nunc autem cum non solùm iam domo exierit, sed in ipso nosocomio, imò ad huiusce cubiculi ostium sit, quam ratione potest sine iniuria reiici. Facta crederes verba furdo. Constans firmusque in proposito perstat González, & quamuis religiosè atque humiliter, absolutè tamen negat, consensurum se vnquam, vt à foemina æger inuisatur; id enim neque vllò modo sibi videri necessarium, neque verò religiosæ disciplinæ consentaneum. Agnes igitur Gonzali constantiã victa, eo non viso pedem refert à limine, & animo æquo repulsam ferens, cum eodem Ioanne Rhoteritio Saladomum reuertitur,

(.·.)

De amore

De amore paupertatis.

CAP. VIII.

MIRVM in modum paupertatem diligebat, quod eam sciret, & Christo Opt. Max. rerū Domino fuisse dilectissimam, dum apud nos in terris viueret, & multò verius appellari posse religiosæ vitæ firmitatem, quàm vitæ humanæ interitum, vt ex veteribus nonnullis eam appellârunt. Cùm esset Olyssipone prefessæ domui sancti Rochi præpositus, magnopere à sociis laboratum est, vt interim dum ea mundabantur indumenta quibus utebatur, alia æquè vilia ac detrita, sed perpurgata acciperet. Nulla id ratione sibi persuaderi passus est, ex sancto Hilarione dicens, superfluum esse in cilicio munditiem quærere. Cùm igitur eius vestitus commutandi alia ratio non suppeteret, quæsitum noctu remedium, atque eo inscio ac dormiente facta nonnunquam commutatio; eo tamen modo, vt vigilans vel eam esse factam ignoraret; vel re comperta, haud grauatè ferret. Ob hanc causam diligenter curatum, vt suffectæ vestes vel essent ablatis quàm simillimæ, ne commutatio deprehenderetur, vel deteriores ac magis tritæ, vt moderatè toleraret. Concionaturus in Odiuelensi cœnobio, id monialium est cum primis celebre, ab Olyssipone quatuor circiter milliaribus distitum pridie sub vesperum profectus, cùm posset eò faciliè peruenire, in luminari, vicino pago, eo consilio substitit, vt officiis omnibus, quæ sciebat à sacris illis virginibus sibi esse parata, paupertatis studio supersederet. Sed & in illo pago, quod erat
 reli-

reliquum temporis, iuuando proximo impendit, & explicata latè re Christiana ad Xenodochium diuertit, ibique solo pane atque eo duro pastus, cum summa animi voluptate noctem egit. Profecturus erat superiorum iussu ex Lusitania in regnum Valentia, vt accepto in Gandiensi Academia doctoratus gradu, ad quædam dein Societatis negotia Romanam contenderet. Factus de profectioe certior Comes Iacobus fratrem adit, equum offert, quo vehatur: enixè petit, eo vt uti velit, nec cõmittat vt pedibus aggrediatur iter, multis de causis laboris & periculi plenissimum. Ad hæc modestè subridens Gonzalus, ita Comitem intuetur, vt quanquã verbis nihil, ipso tamen vultu apertè dicat, equo sibi aut simili viæ subsidio opus non esse, nec aliis prorsus, quàm suis pedibus confecturum illud iter, quantiscunque laboribus & periculis sit obnoxium: atque hanc sententiam adeò animo firmã & stabilem insidere, vt nulla precum importunitate ab illa se dimoueri passurus sit. Etenim ipso profectioe die, inscio Gonzalo, mittit Comes, qui onusto cibariis vinculo euntem à tergo insequatur. Re Gonzalus comperta, vultu in feneritatem verso, significare in primis, quàm id sibi molestum sit, de Comite deinde queri, quod paupertati suæ, quamquam non malo animo, tam multis tamen modis pergat insidiari; postremò Comitæ famulum expectatione frustratum omnino ab se dimittere. Instat nihilominus atq; vrget maiori studio reiectus homo; iterum & sæpiùs Patrem orat, nolit tanta ipsum tristitia, tanta herum iniuria afficere, sibi certè constitutũ esse aliud potiùs agere, quàm re infecta, ante Comitẽ cõparere. Tum Pater hac lege contentionẽ dirimit, vt allata munera agris & egenis

58 VITAE GONZALISYLVERIAE
nis cedant; eorum nomine ea se libenter acci-
pere, aliter non accepturum. Placuit in ea dif-
ficultate conditio. Vbi ad oppidum, quod se in iti-
nere primū obtulit, deuentum est, quæ sita con-
festim domus hospitalis; & ibi omnia, re nulla exce-
pta, in pauperes & ægrotos distributa. Gonzalus
deinde, vt coeperat, iter in Valentia regnum, inde
Romam pedibus profecutus, victumque, vbi opus
erat, precario quærens, vtramque in partem per-
uenit incolūmis, facileque didicit, quā inania
sunt illa, quæ nonnunquam in principio rerum ge-
rendarum oblici solent terrorum monstra; quam-
que in promptu sit, nisi ipse sibi animus desit, dif-
ficillima quæque diuino auxilio superare. Solebat,
vt alio iam loco dixi, rei Christianæ causā per va-
rias Regni vrbes, oppida, castella, pagos, vicos-
que pedibus discurrere: cum verò, multis ac longis
itinerum spatiis peragratis, calcei tandem rum-
perentur, nudis deinde pedibus faciebat iter, nec
vilius prece adduci poterat, vt aliis vtrò oblati-
contra viarum incommoda & asperitates vteretur.
In his autem excursionibus, quod iam etiā supra
est tactum, non aliter quā precario viuebat, e-
mendicato ostiatim victu, quem quamdiū postula-
bat, aperto erat capite, dimisso in terram vultu,
& toto corpore ad summam humilitatem compo-
sito. Cū verò sub noctem ad hospitem se domū
recipiebat, reliquis se pauperibus aggregans, si quid
vel primarij panis ex collecta eleemosyna, vel al-
terius delicati cibi in pera habebat, id aliquibus
panis cibarij frustis commutans, iis duntaxat, ve-
luti vnus è vilissimo illo pauperum grēge, atque o-
mnium infimus corpus reficiebat. Nonnunquam
etiam

etiam quò magis fieret nihili, nec tantum abie-
ctus, sed etiam exigui hominis iudicij haberetur,
publicis in plateis ad alicuius domus ostium se-
dens, sua illa cibarij panis frustra comedebat. Ita-
que rarissimum fuit voluntariæ paupertatis exem-
plar; quod ex eo etiã apparet quòd cum prouincialis in
India fugeretur munere, ad nouitiorum do-
mum recepit sese, ut eorum more viueret; nec re-
liqua solum, quæ ad vitæ usum erant necessaria,
sed ipsos etiam libros reliquit, eosque in publica
bibliotheca reponi iussit, tribus tantum sibi re-
tentis, Breuiario, Societatis constitutionibus, spi-
ritualibus exercitiis. Caterum, quia in eo, quo vi-
tebatur, Breuiario non nihil videbatur esse concinni-
atis, illud quoque ablegauit ab se, alio ad recitan-
dum assumpto, quod erat & forma rude & malè
compactum, & usu detritum. Quin etiam Sancto-
rum reliquias, piacularia numismata, imagines,
cæteraque eiusdem generis, quæ secum ex Lusita-
nia in Indiam asportarat, iis distribuit, quibus e-
rat promulgandi Euangelij peculiaris cura. Ita
rebus cæteris liber & expeditus vni tantum vo-
luit Deo hæerere. Optimi parentis exemplum se-
cuti filij non superuacaneis duntaxat, sed neces-
sariis etiam rebus sese vltro spoliarunt, ma-
ximo religiosæ paupertatis incre-
mento.

(.)

De casta

De caritate in proximos.

CAP. IX.

QUANTO plus apud Gonzalum Christiana caritas, quàm vlla aut coniunctio sanguinis, aut humanæ necessitudinis ratio voluerit, cùm in rebus plurimis, tum in eo, quod in præsentia dicam, obseruatum est. Quidam erat ex prima Lusitaniæ nobilitate, cum quo Comiti Ludouico Gonzali patri aliqua, dum vixit, certas ob causas fuerat similitas. Vt Gonzalus ostenderet, non in ea se esse, quæ in multis mortalium est, detestanda opinione, vt crederet, paternas inimicitias perpetua quadã successione, veluti hæreditario iure, aut ex testamêto liberis relinqui, quin potius nihil sibi hoc in genere commune esse cum parête alio, quàm cum Christo, qui & inimicos diligi, & beneficiis deuinciri iubet; quibus potuit officiis cœpit hominem demereri. Non assiduas tantùm pro illo preces priuatim ad Deum fundebat, verumetiam manifesta quædam eximix caritatis & beneuolentiæ signa publicè atque in hominum oculis ipsi demonstrabat. Ad eum enim, honoris causâ, frequenter adibat; sermones cum ipso comiter & libenter serebat, multoque magis illi, quàm vlli ex suis, & in communibus salutationibus, & in priuatis colloquiis affabilem se ac beneuolam præbebat. Quamobrem qui à Gonzali patre maximè fuerat in vita alienus, eum Gonzalus, vt sibi esset beneuolentiâ coniunctissimus, singularibus suis promeritis coëgit. Tãtam quippe filius virtutem admiratus, ita se illi tractandum, moderandumque commisit, vt non solum

lūm peccata, quæ apud ipsum cōfessione expiabat, sed omnia quoque animi sui sensu fidentissimè aperiret. Quo ex facto magnam sibi Gózalus apud eos, qui vetera illa dissidia norant, existimationem eximiosque virtuti conciliauit amores, & quæ demum diuinæ caritatis vis ac potentia sit, manifestū fecit: nemo enim non vidit, amorem illum, quo quis natura impellente eos prosequitur, quibus aliqua officij vel sanguinis necessitudine coniunctus est, quiq; non tantum in hominibus, sed in belluis quoque reperitur, longè ab eo differre, quæ vera Christi pietas erga ipsos etiam inimicos & hostes haberi præcipit. Circa socios infirmos & ægros maiorem in modum erat sollicitus. Cogitabat frequenter qua posset ratione eorum ægritudines & tædia leuare. Eos, qui decumbebant, inuisabat sæpè, & proximam à praudio horam illis plerumque dabat. Aliquando etiam, tum præsertim, cū magnus erat ægrotantiū numerus, ne qua illis in re deesset, ipsis quoq; sanis in valetudinariū cōuocatis perq; preparata subsellia dispositis opportuno tēpore, & cōtēperata voce, ne quid molestiæ agris inferret, de recto sanitatis vsu, deq; spiritali ægritudinū fructu aliquid in cōmune dicebat; infirmosq; vt æquo animo morbi incōmoda ferrēt, atq; à Dei nutu toti penitusq; pēderent; valētes aut, vt ad omnia pietatis opera, quæ admodū cuiq; iuxta officij statusque sui rôem prōptū esset, vires neruosq; intēderēt, amicè & beneuolè hortabatur. Promulgatū erat per orbē Christianū quadraginta dierū Iubilæū. Inter alias cōditiones quas Pōtifex ab iis requirebat, qui essent indulgētijs lucraturi, illa vna erat, vt quisq; pro facultate stipē egenis erogaret. Hinc capta à Gózalo occasio ré faciendi, qua socij & animis suis

L

vtilis

utiles esse possent, & suam in proximos caritatem
 abundè exercebant. Statuit quippe, vt toto eo qua-
 draginta dierũ tẽpore (Indicam tunc prouinciã mo-
 derabatur) per hebdomadas singulas ipso Veneris
 die, quo erat ex Iubilæi præscripto ieiunandum,
 mediam partem eorũ, quæ cuiq; essent ad comedẽ-
 dum apposita, ad vinctos deferrèt. Cumq; plerique
 Gonzalũ imitati præter aquã & panem nihil illo die
 sumerent, non partẽ dũtaxat mediã, sed totum in-
 super opsonium deferebãt. Ad hoc verò misericor-
 diæ opus plura alia submissionis, caritatis, & virtu-
 tum plurimarũ officia, non tantũ consentiente, sed
 etiam statuente Gonzalo socij addebãt. Distributis
 enim per singulos cibariis, quidã mundando carce-
 ri, alij deferendis ad vicinũ mare sordibus, alij re-
 bus similibus operam dabant; quibus perfectis ad
 ipsos iterum redibãt vinctos corporali iã cibo refe-
 ctos, eorumq; animos lögè meliore Christianæ do-
 ctrinæ & salutariũ consiliorũ cibo recreabant. Cum
 ex iis, qui annis singulis Goã ex Lusitania appellũt,
 plurimi ex longissima ac molestissima nauigatione
 graues cõtrahant ægri tudines, amplũ in eadẽ vrbe
 valetudinariũ, in quo ægroti præstò haberent adiu-
 menta omnia, q̄ ad animi & corporis curationẽ sunt
 necessaria, Regis Lusitani mandato & expẽsis insti-
 tutũ est. Non est passus Gonzalus suum hac in re of-
 ficiũ deesse. Nam quo tẽpore prouinciã moderaba-
 tur, statuit vt ad nauiũ appulsum certus deligeretur
 numerus sociorũ, qui quãdiu opus esset, in nosoco-
 miõ morarètur, & in curandis egris atque omni opẽ
 iuuandis laborẽ suum studiũq; impenderent. Vt er-
 go sanctissimæ occupationi initiũ daret, tredecim
 cũ sociis ad hospitalẽ domum cõtedit; vbi in publi-
 ca valetudinarij ara, vt ab ipsis quoq; agris audire-
 tur,

tur, rem diuinam in primis fecit, socios deinde omnes cœlesti pane reereuit, postea gratiarū actione peracta per ægrotorū cubicula eos deduxit, & suas singulis diuisit stationes. Exinde ad ædiculā, quæ ipsis erat ad habitandum designata, eos comitatus breui quidē, sed graui & efficaci sermone hortatus est, vt loci difficultates libenter exorberēt, vt ægrotorū querimonias & fastidia non æquo tantū, verum etiam læto animo tolerarēt, vt caritatis officia, cum eo, quo par est, caritatis affectu exerceant, vt in factis dictisq; modestiam, in bonis propositis cōstantiā, in tractandis infirmorū animis prudentiam seruarent; vt tandem maximè niterentur omnibus vt grati ac beneuoli, nemini prorsus essent onerosi. Inter hæc solatij & spiritus monita cōsumptus dies. Māssisset cum reliquis in nosocomio Gonzalus, nisi rei domesticæ procuratio obstaret. Singulos igitur tenerrimè amplexus, in collegium sub noctem reuersus est. Illi verò plus mensē cum ægrotis demorati, quæ à Prouinciali suo acceperant, summa cum fide & diligentia exequi curauēre.

De ratione subditos promouendū.

CAP X.

QUAMVIS ea honesti naturā sit, vt omni detracto emolumento, hominum ad se animos alliciat; ipsaque per se virtus satis magnam in se sui mercedem habeat: quoniā tamen etiā illa quæ per se pulchra sunt, nec cōmendatione egent, vt expetantur, crescere laudata solent; & ad rectè agendum facilis mouentur homines cum aliqua inuitantur utilitate; solebat prudens Pater propositis premiolis ad pietatem comparatis, iuniores socios

L 2

ad

ad varia virtutum exercitia excitare. Atque in hūc modum siue beatæ Virginis rosaria, siue Sanctorum reliquias, siue alia generis eiusdem distribuebat iis, qui cæteris essent, vel externa corporis compositione, vel patientiæ laude magis clari, vel qui effrenatos animi motus meliùs coërcerent, vel sæpius ad Deum mentem erigerent, vel hora qualibet orationunculas plures in cœlum iacularentur. Hæc forsitã minùs rectè facta iis videri poterunt, qui ab humanis ita diuina separant, vt negent fas esse, vllò inter se modo ea cõsociare; quippe quod humanorũ cõsortio diuina contaminentur. At longè aliter sentire oportet. Quemadmodum enim rectè factis iure merces decernitur, iustusque & honestus labor præmiis & honoribus decoratur; ita planè dissentaneum rationi non est, vt ad benè agendum prouocentur præmiis, qui vbi benè egerint, præmiis digni censentur. Sed hanc quoq; fouendæ virtutis cõsuetudinem tum Gonzalum, tum alios præstantissimos viros, Gonzalo anteriores, ab ipso Deo accepisse, compertum nobis est. Sacra enim monumenta testantur, supremum rerum moderatorem Deum, cuius arbitrio reguntur omnia, non cœlestibus tantùm, sed terrenis etiam præmiis ad rectè viuendum, atque ad leges suas seruandas inuitare homines, quas tamen, vt ipsi perfectissimè obtemperarent, atq; ad eius nutum & voluntatem sese conuertant, omnia humana & diuina iura arctissimè constringunt. Gonzalus igitur summum imitatus rectorem, adeò hac industria, quam ab eo didicit, religiosam disciplinam promouit, vt nihil per id tẽpus videri posset Goano Collégio, vbi hæc agebantur, spectabilius. Cubicula, ambulacra, parietes, quæcunque alia illis in ædibus erant, spirabant pietatem, & diuinam illius supremi beatorum do-

micilij suauitatem redolebant. Non tantum vitia vitiorumque imagines aberant, sed ipsi quoque inordinati animorum motus, qui celeritate sua rationem solent anteuertere, ac si in tanto virtutum ornatu comparere erubescerent, continebant sese, nec exurgere audebant. Mille in quolibet socio demittendi ac vincendi se species obseruatæ; nulla à bonis operibus quies; nullum ab internis & externis precatiõibus mentis otium. Erant, qui qui breui oratiuncula decies millies in die augustissimæ Trinitatis auxilium inuocarent; erant etiam qui certas alias preces, percursis rosarij globulis toties recitarent. At inter hæc literarum studia nequaquam intermissa aut remissa, sed intensa potius & aucta; honestum enim repugnare honesto non potest: eaque optima vitæ ratio est, quæ non in negligendo, sed in excolendo officio versatur. Nutriti tamen inter virtutum exercitia sociorum studia volebat, vt siccitas illa, quæ gigni in animis ex literis solet, salutari virtutis succo pelleretur. Quoniam verò compertum ipsi erat inter religiosos adolescentes, qui ex obedientiæ præscripto literarum studia sectantur, ita plerumq; se rem habere, vt quò quisq; in literis addiscendis vigilatior est, eò sit in acquirendis virtutibus magis sollicitus, siquidẽ hæc studia mutuo se iuuant, fouentque, simulque adulescunt, & ad perfectionem perducuntur; idcirco sedulo operam dabat, vt qui erant literarum occupationibus addicti, in eas diligentissimè incuberent. Atq; ob hæc causã mille inuestigabat rei literariæ peruehendæ modos: sæpè extra ordinarias instituebat disputationes, quibus Theologos ac Philosophos acueret. Varias Rethoricis, & humaniorũ literarũ studiosis de reb. piis proponebat materias;

156 VITAE GONZALI SYLVERIAE
quas soluta & ligata oratione pro sua quisq; facultate accuratè pertractaret; aliaq; huiusmodi faciebat permulta, quibus & ad profectū scholasticos moueret, & quātū quisq; in literis proficeret, publico periculo experiretur. Hunc in finē Goanas scholas in India auxit, addito Philosophiæ magistro, qui tunc Antonius Quadrius fuit, domi forisq; magna vir auctoritate, & puincialis munere ante Gonzálezū proximè perfunctus. Quin etiā Gonzalus ipse, absoluto Prouincialis officio, antequam ad Cafres proficisceretur, Philosophicas scholas sæpius repetebat. Interdū, n. publicè disputabat; nōnūquā magistri locū vicesq; supplēs, nūc defendēdis thesibus præerat, nunc aliquid discipulis exponebat: atque hæc & cætera omnia ad hoc genus pertinentia non minore cura, quā cum Prouinciā regeret, voluptate certè multò maiore præstabat. Nō contentus singulis Veneris diebus, vt in Societate moris est, priuatū in sacellum, locum ve alium, cāpanæ signo cōuocatos socios ad pietatis opera exhortari, ipsis quoque diebus Dominicis à prandio, eadem illa hora, quæ recreationi est assignata, cū iisdē sociis de virtutibus ac vitiis, quæ Societatis instituto vel prodesse magis, vel magis obesse possunt, rogatis vltro citroque sentētiis vtilissimos habebat sermōnes.

De secularium domibus inuisendis.

CAP. XI.

Quemadmodum seculares viri ipso morum genere à religiosis valde differūt, cum sint lōgè inter se diuersæ vtrorūq; viuendi rationes, ita ferè nihil istis æquè incommodat, atque ea, quam cum illis, cum humanis officiis, tum mutuis colloquiis

quibus ad animi salutem nihil pertinentibus, contrahunt fouētq; amicitiam & familiaritatem. Nec verò eorum tantum secularium, quibus aliquid labris inspergitur, sed illorum etiam, quorum vita moresque probantur, noxia religioso consuetudo est; siquidem contingere vix vnquam potest, vt hisce familiaritatibus non ipsi aliquid hæreat, quod et si comparere in seculo sine turpitudine potest, transferri tamen ad religionem sine damno & piaculo non potest. Vt autem ardere rubum, nec comburi; ita cum aliquo familiariter agere nec eius moribus imbui, nõ miraculo simile, sed miraculum planè est. Ob idq; vt opinor, religiosus quidã ac pius vir aliquando dixit, nunquã se cū hominib. egisse, quin domum minor homo redierit. Verabat igitur Gõzalus, ne socij, nisi ratio grauis aut necessitas cogeret, externos amicos inuisum irent, aut huiuscemodi officiis tererent tēpus. Aiebat. n. talibus ex reb. quæ ab religiosa disciplina nõ minimũ abhorrēt, nõ in vnũ aut alterũ dūtaxat religiosũ, sed in ordinẽ sæpè totum grauiã dāna induci. Etenim consiliũ hoc ad Societatis vtilitatẽ prudenter à Gonzalo susceptum, secus ac debuit ab externis quibusdam expositum, querimoniis causam dedit, cū dicerēt, valdè esse ab humanitate alienũ, debitis salutationibus aditum intercludere, & hominum ab se animos, insulsa seueritate alienare. Cuius rei factus certior Gonzalus æquum iudicauit, consilij sui rationem palam exponere. Quodam igitur festo die, cū haberet concionem ad populum, nonnulla reperio dixisse, quæ in Latinum sermonem ex Lusitano fideliter cõuersa, hanc efficiunt sententiam: Accepi, auditores optimi, esse inter vos, qui non modò agrè ferant, sed etiam querantur, quòd domos suas, salutandi ac

visendi ipsos gratiâ, non adeamus. Doleo sanè quod
cuiquam molestissimus, cum nihil, secūdum Deum,
optemus magis, quàm vt omnibus, usque maximè,
qui suis nos beneficiis magis deuinciunt, simus gra-
tissimi; vt quod nostri muneris est, omnibus possi-
mus pro nostra tenuitate esse vtiles. Velim paululū
cōsideretis, quàm teneræ adhuc ætatis Societas no-
stra sit, quamque ab huiusmodi officiis hanc ipsam
ob causam libera & immunis. Sed & illud cuique
certum esse debet, si necessitas adsit ad animi salu-
tem pertinens, valdè esse à religioso alienum, secu-
larium adire domos, hisque salutandi atque inui-
sendi occupationibus implicari. Hæc enim vna est
& certa ianua, eaque latissimè patens, qua in reli-
giosas familias prophanī mores facili aditu ingre-
diuntur; breuique fit, vt quæ prius erat religioso-
rum sodalitas, in secularium contubernium nullo
negotio transeat, & schola virtutum in vanarum
consuetudinum gymnasium commutetur. Vsu etiā,
nec rarò, venit, vt miser religiosus externum adi-
ens inuisensque amicum, vnius horæ spatio totum
perdat spirituale lucrum, quod integrum per an-
num difficili ac laborioso virtutum exercitio cō-
parârat. Cuius ego rei non alios, præter me ipsum,
adhibere testes volo. Quoties enim huiusce inanis
officij causa alicuius domum adij, id sanè non mi-
nimo meo damno expertus sum, vt cum è collegio
egrederer, sedatum tranquillumque haberem ani-
mum, ac rerum inutilium curis & cogitatione va-
cuum; cum autem à salutatione redirem, non in tra-
me, aut in me, sed in ipsis, quas videram, quasque
audieram, rebus totus ac penitus essem. Quod si
creditur (date mihi, obsecro, hanc veniam, vt quod
sentio, dicam liberè) si credideris, inquam, ob illa
quæ in nos confertis beneficia, ad hoc officij genus

nose esse adstrictos, atque hoc vobis gratitudinis nomine debere, ut quoties vultis, ad vestras iremus domos, & inutiles vobiscum sermones conferamus; non tanti emimus poenitere: si hanc à nobis grati animi significationem expectatis, alios quærite, quibus isto modo benefaciatis, nobis non expedit tam vili pretio religiosam libertatem & disciplinam vendere. Utinam sic essetis in Deum affecti, deque diuinis rebus agendi ea vestris animis vis, atque is ardor insideret, ut colloquendo incitare alios ad virtutem possent; ad vos sanè, vestrasque in domos non inuiti, non rogati, non beneficiis alleciti, sed faciles, sed libentes ac læti magno animi impetu reparemur. Hæc è suggesto Gonzalus concione frequente. Enim verò à sæcularium colloquiis, nisi de rebus essent ad animi salutem spectantibus, sic abstinebat, ut non solum neminem iret salutatum amicitiaè causâ; verum etiam, qui ad ipsum veniebant, eos nollet audire, nisi de spiritualibus rebus loquerentur,

De ratione concionandi, & confessiones audiendi.

CAP. XII.

NVLLIS, ut supra dixi, laboribus, nullisque deturbatur vitæ incommodis, quo minus enixè elaboraret, ut quantum posset, quæ concionibus, quæ confessionibus oēs mortales ad pietatē impelleret. In locis variis ter sæpè & quater diebus singulis concionabatur, idque plerumque tanta animi contentione, ut aliquando pulpitu incautè concutiens, manū clavo transfixerit: cumque multus ex vulnere sanguis exiret, idque aduerteret omnes, ac nonnulli etiā, ad ligandam plagā, sudariola in pulpitu mitterent, ipse solus videdi incitatus, nec tunc dolorē sensit, nec ex fluentē vidit sanguinē, nec murmur audiuit & strepitū confessus

270 VITAE GONZALI SYLVERIAE
fessus, sed cōclusa peroratione, rem iam frigidā de-
prehendit. Cū rursū ad serenissimam Elisabethā
Odoardi principis vxorem, priuato in sacello verba
faceret, tantam in dicendo contraxit oris siccitatē,
vt princeps ipsa Elisabetha, rem obseruans, afferri
iusserit vrceolum aqua plenum, quā Gōzalus lingu-
am humectaret, & vltērius pergeret. Allatū vrce-
olum ex matris mandato in manus accepit serenif-
sima Maria, tenera tum etate puella, postea Alex-
andro Farnesio Parmēsi duci in matrimonium col-
locata. Ante Sylueriam se sistit, & aquam offert. Ille
dicendi impetu abreptus, pergit porrō, adstantem
cum aqua, & offerentem Mariam non aduertens;
tamdiu; suspensam atque expectantem coram se
tenet, donec Elizabetha mater, nō minus filiae mo-
destiam & patientiam, quā Gonzali ardorem ad-
mirata, ipsum lepidē monet, adstātis puellae, & ex-
spectatione defessae misereatur. Tūc aduertens Gō-
zalus quantum ante se principē habeat, ingenuo ru-
bore suffusus, quadāque oris ac totius corporis si-
gnificatione beneficij magnitudinē testās, vtrāque
serenissimam Principē, matrē & filiam, magna ani-
mi demissione veneratur. Cæterū etsi huiusmodi
pietatis officia eō illustriora sunt, quō à digniorib.
exhibentur; tatū tñ splendoris & gratiæ nobilitati
cōferunt, vt in magnis Principibus nihil videatur
esse spectabilius, nihil etiam magis acceptū. Quan-
tum decoris peperit augustæ Maximi Imperatoris
vxi, quod Martino Turonensi domi suæ conuiuiū
apparārit; propriis manibus mensam strauerit, fer-
cula detulerit, accubāti adstiterit, & omnes humilis
zacillæ partes erga sanctū virum perfectissimē ex-
pleuerit? sed habebāt Elizabetha & Maria, quos se-
querentur non minus sanguinis, quā pietatis au-
ctores. Ferunt Alfonsū Henriquium, primum Lus-

ranorū Regē, & Reginā Teresiam eius vxorē, quo-
 ties Theotonium videbant, regularium canonico-
 rum Priorem (videbant autem frequentissimè, cum
 is Conimbricæ esset, vbi tunc Regis curia) consue-
 se ad genua accidere, & viri sanctitatem demissè
 venerari. Ioannem quoque Regem, eo nomine ter-
 tium, serenissimæ Mariæ patrum accepimus, viro
 cuidam egregiè pio, apud quem animi culpas expi-
 abat, cum ad se de nocte ventitaret, obuiam ire
 solitum, propria manu præferre facem, cubiculorū
 ostia aperire, appensa aulea attollere, & cætera
 præstare, quæ famulorum sunt propria. His maio-
 rum suorum exemplis à tenerrima ætate enutrita
 serenissima Maria, hæreditariæ Lusitanorum prin-
 cipum pietati tantum addidit incrementū, quatum
 qui volet ex recentis memoriæ monumentis faci-
 le agnoscat. Sed ad Gonzalū redeo. Nondū illa erat
 in Societate lex, quæ terminū præscribit cōcionāti.
 Ergo de virtutib. ac vitiis ita diserebat copiosè, vt
 plerūq; duas, sæpè tres horas dicēdo cōsumeret. Ac-
 cedit etiā (mirū dictū) vt in oppido Tomario, quieto
 planè & attēto audiētū cōfessu per totas atq; inte-
 gras duodecim horas sine vlla corporis defatigati-
 one aut interruptione tēporis cōciones duas vnā de
 vltima Christi cœna & rebus in ea gestis, alterā de
 eodē Christo patiēte & moriēte à vespera feriæ quin-
 tæ maioris hebdomadæ ad sequentē diem cōtinēter
 habuerit. In Portuensi quoq; ciuitate dies plurimos
 verba ad populū faciēs, cum à secūda vel tertia post
 meridiē hora inciperet, tūc finis erat, quādo appetē-
 te nocte ad recitandā, in Deiparæ Virginis honorē,
 Angelicā salutationē cāpanæ in tēplis signū dabāt.
 Tanta aut, tamq; admirabilis in homine erat diuinę
 cuiusdā eloquentiæ efficacia, vt fusissimo quamuis

172 VITAE GONZALI SYLVERIAE
orationis cursu, nullū tñ auditoribus tædiū afferret;
Etenim cōciones ille suas multò magis diuina me-
ditādo quā libros legēdo, apparabat. Lōgo. n. tēpore
præter Breuiariū, Biblia sacra, & librū, quo sãctorū
Patrū vitæ describūtur, aliū prorsus nō habuit. Chri-
sti cruci affixi, & Deiparæ effigies eius erāt præcipui
libri ac potissimè bibliothecę partes. Hęc ille scripta
hęc maximè volumina euoluebat, cū se ad cōcionē
parabat. Quæ ex lectione instructissimus, p̄dibat ad
dicēdū. Quāquā verò eā Gōzalus animi modestiā &
dimissione erat; vt abiectissimo cuiq; se facilè sub-
mitteret, si tñ ad diuinā gloriā & animorū salutē sic
esse necessariū iudicabat, nemini prorsus cedebat.
Cū in India esset, vbi præferuidus ille cœli ac solis
ardor, q̄ relaxare solet corpora, pari interdū facili-
tate, sed maiori ruina ad animos penetrat, & in vi-
tia dissoluit; videretq; cū sūma viuēdi libertate sū-
mā peccādi licētiā & impunitatē sensim induci; pes-
sum ire bonos mores, patere cuiq; ad omnia scelerū
genera aditū amplissimū, vt idonea adhiberet mor-
bis remedia, sūma quoq; dicēdi libertate sibi vtēdū
cēsuit. Cœpit igitur pro cōcione in pessimos diuini
humaniq; iuris corruptores inuehi stupra, adulteria
furta, rapinas, foeneratitios quæstus, periuria, cæte-
raq; eiusdē generis mōstra q̄ neglectis agris sine vlla
cultura facilè nascuntur & adolescūt, acerrimè in-
sectari; non ætati, non sexui, non conditioni, nō di-
gnitati parcere. Verūm hęc dicendi libertas magnā
viro inuidiam apud omnes ferè conflauit. Vt enim
quisq; sui amans est, ita palam fieri & redargui vitia
sua iniquè fert. Multa igitur passim ab improbissi-
mo quoq; in Gonzalum iactari; alij mente captum,
alij superbum, & procaci nobilitatis fastu tumentē;
alij illiteratum ac prorsus idiotam; alij foeda alia
in ipsum effutiebant; quæ quoniam non mediocre

afferre possent rei Christianæ detrimentum, si ad ea Gonzalus nihil respóderet, nec parum humani generis hostis (hæc. n. erat iniquissimo spes) ex inutili silétio lucraretur, ita Pater est deprecatus, ut & obiecta mendacia mirabili dicētis modestia redarguta reuincāq; fuerint, & nihil omnino animarū salutis sit incómodatū. Frequētissima igitur cōcione suggestū ascendēs hūc in modū cœpit ad populū dicere: Palā in primis & apertè dicitis, me claritate generis inflatum magni facere nobilitatē meam. Hoc si verū esset, ingenuè cōfiterer, mallēq; ut cunq; vanus, quā mendax videri. Sed hoc vobis dare nō possum cū nulla mihi nobilitas vllō sit in pretio, præter eā, quā ex eo cōsequi possum, q̄ abiectissimus Christi seruus & inter omnes nostræ Societatis homines minimus sim. Dicitis, me imperitū esse, & planè idiotā. Hoc etiā vobis dare non possum, cū multos annos in literarū studio, non sine fructu, ut credo, posuerim, & Sacrę Theologię doctōr creatus sim. Dicitis insanū esse & de statione mētis deiectū. Hoc verū est, negare nō possum, & propter hāc vnā veritatem cætera omnia, q̄ mihi falsò obiicitis, vobis cōdono. Quod ad cōfessiones attinet, breuiter dico, vix credi posse; quā in iis audiēdis fuerit assiduus, quā pius, q̄ negligēs sui. Quidquid à reliquis muniis supererat tēporis, totum id confitentibus dabat: & quod quisq; videbatur humilior, & abiectior, eò maiori cū alacritate & voluptate illū audiebat. Ad destinatū locū veniens, lustrabat oculis expiandos; si q̄ inter eos mācipiū esset, ab illo cōmuniter inchoabat. Quāuis autē hoc genus hominū & p̄pter innatā mētis hebetudinē, & p̄pter abiectā vitę cōditionē plerūq; deterrimū sit; fatebatur tñ Gōzalus sub hisce vilibus palliolis latitare nōnūquā spiritus ingentes, & Deo
plenos

374 VITAE GONZALI SYLVERIAE
plenos; idq; nō semel expertū se. Illud etiā testatus
est, dū varia per oppida vageretur, excepisse se cō-
fessionē ancillę, cui ne p̄fectissimā quidē monialem
auderet anteferre, tāta erat animi s̄ctitate, tāto ar-
debat Dei amore, tāto p̄fectus sui studio tenebatur.

De exemplo vitę alijsque virtutibus.

CAP. XII.

Quemadmodū nihil ferē Reip. perniciosius est,
quā vt malo principi subiiciatur; ita nihil ferē
salutarius, quā vt optimos habeat magistratus. Muta-
n. sunt imperia sine imperātis exēplo; & qui pra-
q̄ agit, quāuis rectē iubeat, magis plerumq; nocet
iuvā, p̄dest. Illa demū vox ad intima penetrat, magno
Gregorio teste, quā dicētis vita cōmendat. Hinc in-
ter sapiētes constitutū, hominū Societates tū maxi-
mē à Deo puniri, cū eas ipse finit à pravis magistrati-
bus gubernari; tūc aut eximiū ab eodē accipere be-
nificiū, cū iis cōmittuntur rectoribus, quorū non
minus exēplo, quā imperio dirigantur. Cū verō tāta
virtutis vis & potētia sit, vt in quolibet cōspecta, eos
quoq; ad sui amorē excitet, qui sunt ab ipsa quā ma-
ximē alieni, ad permouēdos tñ subditorum animos,
atq; ad omnē rectē agendi rationē, quodā quasi im-
petu cōpellendos nihil integra atq; incorrupta Re-
ctoris vita cogitari pōt efficacius. Virtus. n. in publi-
co magistratu veluti in sublimi atq; illustri loco si-
ta, quēadmodū pulchritudinē suā atq; pręstantiā e-
uidentius explicat, ita sese potētius cōspicientibus
cōmendat, inq; eorū animos & pectora multò altiùs
insinuat. Sed quanquā is sēper Gōzalus fuit, eāq; per
oēs vitę & ætatis suę gradus tenuit viuēdi rationē,
vt omnibus admirationi fuerit & exēplo, quādo tñ
aliis cū potestate præerat, tū verò eius virtutes ma-
ioribus quasi theatris p̄positę diuinius quiddā spi-
rabant, multoq; & admirabiliores erāt, & ad sui i-

imitationem omne genus hominū, potissimū subdi-
 tos vehementiū alliciebāt. Animo in eos erat adeo
 beneuolo ac miti, nihil vt esset illius monitis dul-
 cius, nihil imperio suauius. Rogare videbatur cum
 præcipiebat, tanta in eius iussis erat lenitas : amari
 enim malebat, quā timeri, quod sciret beneuolen-
 tiæ vim esse maximā, timoris minimā. Sic eum tñ a-
 mabant omnes, vt eximiè quoq; reuererentur. Cæ-
 terū quæ duo in Magistratu requirit Plato, vt neque
 ad suam, sed ad reipub. vtilitatē referat quæ agit, ne-
 que aliquā cōmunitatis partem ita tueatur, vt reli-
 quas deserat: hæc ille in primis ita seruabat, vt nō
 suis, sed subditorū cōmodis prorsus seruiret; eoq;
 modo singulos amplecteretur, vt quisq; putaret se
 illi præ cæteris carum esse. Mensæ accūbens, vt cibū
 fumeret, ab Deo inchoabat opus, oculos primū tā-
 tisper in sublime attolens; iis dein demissis modesto
 socios lustrabat, vt si quid vlli deesset, afferendū cu-
 raret. Sicut verò magnoperè curabat, ne illa subdi-
 tis desiderarentur, quæ pro religiosa frugalitate vi-
 debātur esse ad victū necessaria, ita etiā apprimè ca-
 uebat, ne quis ex suis absq; iustissima causa à cōmu-
 ni reliquorū via hac in parte deflecteret. Quare vbi
 necessitas nō vrgebat, nihil patiebatur esse non cō-
 mune; atque istas siue in victu & cultu, siue in re-
 bus aliis exceptiones, vti quasdam communis
 vitæ pestes, & religiosæ disciplinæ quàm maxi-
 mē aduersas ab Societate ablegare pro sua virili la-
 borabat. Hæc ob causam cū Prouincialis munere in
 India fūgeretur, collegij Goani subministro & cho-
 ro ad se vocatis expressè mādāt, vt in iis, q̄ ad ipso-
 rū pertinet ministeria, perfectā seruēt cū omnib. æ-
 qualitatē; Prouincialis, Rector, ceteriq; oēs, cuius-
 cunq; antiquitatis & auctoritatis sint, absq; vllō dis-
 crimine

296 VITAE GONZALISYLVERIAE
crimine eadē cōmunis mēsa vtatur lege. Vnius tātū
habeatur ratio Ioannis Nonij Aethiopię Patriarchę
id. n. hominis dignitatē postulare; quāuis ipse ex a-
nimi submissione nullo ab aliis delectu seiūgi velit
In loquēdo sic erat cautus & circūspectus, vt grauis
quidā vir Societatis Sacerdos, quocū ipsi arēta fuit
ac diuturna consuetudo, firmiter asseruerit, nunquā
se ab eo ne verbū quidē vnū audiisse, q̄ esset vanū aut
leue, quodve ex doctrina magni Gregorij aut ratio-
ne careret iustā necessitatis, aut intētione piā utili-
tatis. Si quē sciebat ex subditis mōerore alieno, alio
ve animi morbo cruciari, quiescere nō poterat, do-
nec ipsū aut per se, aut alterius operā, ab illo malo
liberaret. Quādo à prandio vel coena (quo tempore
per horā spatiū honestā recreationis gratiā mutua
inter suos colloquia Societas permittit) siue q̄ æ-
groti nō essent quos tūc inuiseret, siue quācunq; ali-
am ob causā, ad veletudinariū nō ibat, interdū coco
operā dabat in culina, escaria lauans, & tergens va-
sa; interdū cū eodē coco aut cellario, aliove rei do-
mesticā adiutore de spiritualibus rebus cōferebat
sermōnes; interdum cū nouitiis agebat, eosq; plenis
Deo verbis ad omne virtutis opus inflāmabat. Op-
tabat verò maximē, vt inter ea de quib. ex Societa-
tis p̄scripto colloqui socij eodē recreationis tēpo-
re debēt, de B. P. Ignatij, & eorū, quos ille in consti-
tuēda fundādaq; Societate primos adiutores habuit
virtutibus & rebus gestis in primis agerēt, vt partim
grata recordatione, optimorū virorū meritis acce-
pta referret plurima & maxima beneficia, quibus æ-
ternū Numētā liberaliter, tāq; amplē Societatē istā
cūmulauit, partim domesticis excitati exēplis ad o-
mnē genus virtutū, atq; ad illas potissimū, q̄ vidētur
esse Societati magis ppriā, ardentius contenderent.

F I N I S.

Liber Collegij Societ. Iesu Paderb.